

Створюємо реальність позитивних для України змін

Навіть тепер, у полум'ї ТРЕТЬОЇ світової війни, люди у масі своїй залишилися дикунами: духовно нерозвиненими особинами. Хоча б — через те, що збираються примирити творців із руйнівниками або вважають матеріальне багатство набагато вищою цінністю, ніж накопичений душами людей досвід творчості на планеті.

А тим часом Україну (як свого часу легендарного Ісуса Христа) на очах у всього людства група агресорів зі своїм людиноподібним військом намагається знищити-розірвати на хресті. А інша група правителів, які вважають себе цивілізованими людьми, — «умиває руки» і при цьому робить вигляд, ніби намагається Україну захистити, бо все-таки де в чому допомагає.

Що ж робити в такій ситуації самій Україні? З усіх сил опиратися діям агресора і неодмінно готувати рішучу відсіч, створюючи реальність позитивних для всього нашого народу змін із наступною перемогою над лютим ворогом.

Звичайно ж, ми в цьому відношенні просто не можемо мати всієї інформації (та й немає потреби її широко розголошувати під час напружених воєнних дій), але на 3-6 сторінках цього нашого січневого випуску газети ми знайшли дещо, розміщене в авторитетних ЗМІ, а також при цьому коротко інформуємо про допомогу, яку нам ще надають наприкінці вже одинадцятого року російсько-української війни.

А відкриваємо ми цю розповідь матеріалом справді видатного українського письменника з Дніпра (хоч, на превеликий жаль, і не широко друкованого) Ярослава Трінчука під заголовком «Нація, пізнай себе». А в ньому (написаному ще на початку минулого року) автор, зокрема, пише про таке:

«Не треба дивуватися з того, що багато українців втрачали мову. Коли включаються такі фактори, як біологічна необхідність (інстинкт виживання), тоді будь-яка політична або культурна доцільність відкидається. Виходячи з нашого історичного досвіду, треба дивуватися, що українці зберегли мову. А ще більше дивуватися треба, як упосліджена нація змогла створити таку культуру. Шкода лише, що між українською культурою та між українцями — бездонна прірва. Якби українці змогли зрозуміти свою музику, малярство, літературу, народнопоетичну творчість, усвідомити духовні злети своїх велетів, — це була б одна з найрозвинутіших націй світу. І одна з найбагатших.

Ми навіть ще не усвідомили, що коли нація не висуває особистостей, у яких було б велике прагнення, об'єднуються низькі.

Дякуючи військовій еліті, яка зуміла організувати опір, а також рядовим воїнам, офіцерам, теробороні, волонтерам, ворога зупинили. Нині завдання — знищити його. Для цього нація мусить подолати створений контрреволюцією розкол, усвідомити себе і стати не лише суб'єктом історії, а — і це у першу чергу — повноправним гравцем у колі вільних народів. Тому гасло «Нація, пізнай себе!» сьогодні є актуальним, як ніколи. І хоча ми спізналися десь на пів тисячоліття, нині є можливість це виправити...».

А також звертаємо увагу наших читачів на допис авторки з «Голосу Америки» Лізи Шлейн «ООН звинувачує Росію у війні на виснаження проти України», який завершує цю добірку матеріалів. А названа авторка наголошує там ось на чому:

«Заступниця Верховного комісара ООН з прав людини Нада Аль-Нашіф, яка представила звіт Раді ООН з прав людини в Женеві, повідомила 47 членам організації, що «вересень відзначився найбільшою кількістю жертв серед цивільного населення з липня 2022 року». Більшість жертв серед цивільного населення, за її словами, були спричинені «безжальними атаками з використанням авіаційних плануючих бомб, ракет далекого радіусу дії та безпілотників, які сприяли вбивству близько 574 мирних жителів — це на 30% більше, ніж у попередньому році». «Російські бомбардування завдали шкоди цивільній інфраструктурі та послугам водопостачання, опалення та транспорту, включаючи чотири великі атаки на енергетичну інфраструктуру України з середни листопада», — сказала вона.»

Микола КОРОБКО був носієм СВІТЛА СВОБОДИ І ЛЮБОВІ

Минають роки (останнім часом — у дуже пришвидшеному темпі, як це і належить у час перемін), а ті люди, які вже покинули нас на землі, все живуть і живуть у нашій пам'яті. І в моїй — теж. Але наш лідер, прапороносець українського правозахисного руху, парламентар, один із засновників Спілки офіцерів України, просвітитель і керівник всеукраїнської природозахисної організації Микола Коробко, займає там особливе місце. Бо він був насамперед носієм світла свободи і любові.

За ті більше тридцять років, коли я знав і працював разом з Миколою Івановичем, я ніколи не чув від нього жодної брудної лайки. І разом з тим я дуже добре знаю, що коли він когось називав негідником або пристосованцем, то це була стовідсоткова гірка правда про ту людину. Коли ж при зустрічі з деякими він ще й не подавав свою руку для привітання, то це точно вже були не люди, а швидше якісь примітивні в духовному сенсі істоти із розряду «недо»...

Однак при всьому такому виразному ставленні до зустрічних йому в житті людей Микола Іванович витрачав страшенно багато часу (при всій його величезній зайнятості), вислуховуючи уважно і розпитуючи кожного з них. І — не просто із чемності, а для того, аби чимось йому допомогти або ж хоча б подати дуже корисну для того порадку. Тож не просто так дехто з його друзів називали Миколу Івановича Сократом.

І дуже показовим було його ставлення до «справжніх українців», про яких він казав так: «Українці ніколи не здаються». Та й сам він був саме такою особистістю. Тому з усією глибокою прихильністю ставився до українських творців, особливо ж — до творчості Тараса Шевченка і Григорія Сiniці, яких всюди популяризував. І при цьому дуже жалкував, що не вмів малювати, бо як розповідав, «часом перед очима такі картини вимальовуються, але не дав мені Бог цього талану...». Якщо ж говорити про творчість нашого великого Кобзаря, то він при нагоді цитував його твори, а під час своїх публічних виступів (не тільки в пресі, а й перед зібраннями українців) Микола Іванович, зокрема, висловлювався й так, згадуючи, наприклад, його «Заповіт»:

«... А ми повинні працювати так, щоб це було відчутно на шкірі влади... Поки не будемо насідати на прокуратуру, на суди, на уряд, не будемо насідати категорич-

но й спільно, до тих пір нічого не зрушиться з місця. І тоді ми повинні згадати, а як би повівся Шевченко. Чи був би він таким покірним і терплячим? Напевно, — ні. То чи дотримуємося ми волі, заповіту Шевченка, чи ні? Тому нам треба над цим добре подумати». (Газета «Промінь Просвіти», число 5 за березень 2013 року).

Навіть із цього маленького уривку виступу відчутно, що він, крім усього іншого, ще й був справжнім майстром слова. Тому, недаремно, мабуть, був нагороджений у 2010-му році в числі переможців всеукраїнського журналістського конкурсу «Проти катувань», оголошеного Українською Гельсінкською спілкою з прав людини. А щодо своїх владних повноважень, які надавалися йому не партіями з їхніми вождями, а вільними громадянами і громадськими організаціями, то він був лідером і яскравим дисидентом, який відверто протистояв тій владі, що своїми діями ішла проти українського слова, проти української культури чи захищала російську православну церкву. Та й казав Микола Іванович мені свого часу, що коли б у роки своєї молодості навчався не в Дніпропетровську, а в Києві, то йому з його поглядами «було б не оминати ґрат» за те, наприклад, що обов'язково ходив би у Києві за часів СРСР до пам'ятника Тарасу Шевченку.

І тому що б там далі не сталося, не трапилось (уже тепер, на жаль, на дорогах повномасштабної війни), я переконаний, що Україна перемаже (бо «українці ніколи не здаються»), а потім діяльність і творчість Миколи Коробка вивчатимуть і в школах, і в інститутах. — Бо без світла свободи і любові людство не не збережеться на нашій планеті.

Сергій ЗИНЧЕНКО

На світлині: Микола КОРОБКО в офісі Криворізького міського об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Тараса ШЕВЧЕНКА.

Фото автора

Росіяни вдарили по Кривому Рогу:

4 загиблих, кількість поранених зросла до 9

Вдень 17 січня російські окупанти завдали удару балістикою по Кривому Рогу Дніпропетровської області, внаслідок чого загинули 4 людини, ще 9 отримали поранення, пошкоджені навчальний заклад і житлові будинки.

Джерело: голова Дніпропетровської ОВА Сергій Лисак, голова Ради оборони Кривого Рогу Олександр Вілкул, ДСНС та президент Володимир Зеленський у Telegram

Пряма мова очільника області: «У Кривому Розі внаслідок російської атаки пошкоджені навчальний заклад та житлова забудова... Попередньо, три людини вбила російська армія... Є поранені. Більше інформації згодом».

Деталі: О 13:19 голова ОВА повідомив, що кількість жертв зросла до 4.

«На зараз у Кривому Розі – четверо загиблих. Три жінки

та чоловік. Троє людей постраждали. Це 22-річна дівчина та чоловіки 34 і 56 років. Всі – важкі. Лікарі надають необхідну допомогу», – повідомив Лисак.

У місті пошкоджені 2 п'ятиповерхівки, в одній з яких виникла пожежа, а також понівечена будівля, що не експлуатувалася.

«За уточненою інформацією, постраждали 5 людей. Троє госпіталізовані у важкому стані. Ще двом надали допомогу на місці», – підсумував голова ОВА.

За даними ДСНС, кількість постраждалих зросла до 6. Пізніше Лисак повідомив, що кількість поранених зросла до 7. «Четверо госпіталізовані. Стан більшості залишається важким. Одна поранена – середньої тяжкості», – написав він.

Президент Володимир Зеленський повідомив, що окупанти вдарили по місту балістичними ракетами. «Кожен такий терористичний удар – це чергове нагадування, з ким маємо справу. Росія не зупиняється сама – її можна тільки зупинити спільним тиском. Тиском усіх у світі, хто цінує життя», – наголосив президент.

Оновлено: Згодом голова Дніпропетровської ОВА повідомив, що кількість постраждалих внаслідок атаки зросла до 9. «З них п'ять госпіталізовані, решті лікарі надали допомогу на місці», – зазначив Лисак.

Ірина БАЛАЧУК,

«Українська правда», 17 січня 2025 року

<https://www.pravda.com.ua/news/2025/01/17/7494051/>
ВІД РЕДАКЦІЇ:

Як нам стало відомо 18 січня, кількість загиблих зросла до 5-ти, бо в лікарні померла від ран після ракетного удару ще одна жінка. А всього постраждало чотирнадцятеро.

російські окупаційні війська продовжують застосовувати проти Сил оборони спеціальні боеприпаси, споряджені небезпечними хімічними речовинами. Лише за грудень 2024 року зафіксували 434 випадки застосування таких боеприпасів.

Про це повідомили у Генеральному штабі ЗСУ. Там зазначили, що разом зі звичайними засобами вогневого ураження росія застосовує боеприпаси, споряджені небезпечними хімічними речовинами, якот К-51 та РГ-ВО, які є засобами боротьби із заворушеннями та заборонені для використання

як засоби ведення війни. Також є значна частка боеприпасів, що містять небезпечні хімічні сполуки невідомого типу.

У грудні 2024 року підрозділи

радіаційної, хімічної, біологічної розвідки Сил підтримки Збройних сил України зафіксували 434 випад-

ки застосування таких боеприпасів. Загалом від лютого 2023 року зафіксовано 5389 випадків використання небезпечних хімічних речовин. Саме з лютого 2023 року за-

«рф грубо порушує правила ведення війни, ігнорує норми та зобов'язання щодо Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування

що на сході війська рф скидали заборонені фосфорні бомби, снаряди з флешетами — крихітними металевими дротиками, заборонені запалювальні снаряди з термітними сумішами (температура горіння таких снарядів — приблизно 3000°C) тощо.

Водночас в Організації із заборони хімічної зброї (ОЗХЗ) вважають, що свідчення, надані Україною та росією про використання арміями обох країн хімічної зброї, є «недостатньо обгрунтованими».

Ольга ДЕНИСЯКА,
сайт «hromadske»,
18 січня 2025 року

росіяни застосували хімічну зброю майже 500 разів за місяць — Генштаб

стосування росіянами небезпечних хімічних речовин набуло системного характеру.

хімічної зброї та про її знищення», — наголосили у Генштабі. Раніше українські військові повідомляли,

Дикунство і духовна нерозвиненість у людні суперечать її високому призначенню: бути творцем на планеті і використовувати її природні багатства з метою свого подальшого духовного зростання. Але людство все далі й далі руйнує свою цивілізацію, по-дикунському ставлячись одне до одного: одні племена (сьогодні – народи) ідуть війною проти інших, використовуючи накопичене природою, в основному, для руйнівних процесів замість того, аби поставити перед собою спільну мету і діяльно об'єднатися навколо ідеї збереження і розвитку життя на планеті.

ЄДНАННЯ НА ЗАСАДАХ СТРАХУ ЛЮДСТВО НІЗАЩО НЕ ВРЯТУЄ

Не будемо зазірати у вже далеке від нас «позавчора» цілих століть, а зосередимо свою увагу лише на «вчорашньому» (минулому) столітті та на тривожному і вбивчому для людства сьогоденні, аби впевнитись у тому, що у взаєминах між народами і досі зазвичай панують або дикунство (загарбати чужу територію), або ж голий розрахунок (знайти для себе якусь матеріальну вигоду). Тобто, про реальне єднання майже не йдеться.

Наприклад, минуле століття у вигляді двох світових воєн і кількох голодоморів дуже яскраво продемонструвало гостру необхідність єднатися, аби успішно протистояти загарбникам із їхньою хижачкою ідеологією паразитів. Причому найбільше і найчастіше місцем таких звірств і злодіянь ставала якраз територія сьогочасної України. Але, як виявилось, людство все одно не зробило належних висновків, а тому і в нинішньому столітті Україна знову постала ареною, на якій агресивна звірота встановлює суто свої правила щодо того, як треба жити на землі і що з людьми робити. Дуже відверто і жорстоко вона це продемонструвала, зокрема, в Бучі, що під Києвом, у Маріуполі та в інших багатьох місцевостях.

А що ж в результаті всього цього вийшло? А вийшло, що Росія (після того, як вона почала загарбницьку війну проти незалежної України ще з лютого 2014-го року) і досі (уже в

2025-му) не просто перебуває у складі Організації Об'єднаних Націй, а навіть є членом (одним із п'яти!) Ради Безпеки цієї організації. То що ж це за таке єднання націй, коли найзатятіший і найкрупніший у світі за своїми розмірами хижак на очах у всього людства відверто вбиває-нищить Україну (найбільшу за територією країну Європи), а паралельно при цьому й досі офіційно вважається чи не найголовнішим захисником начебто об'єданого людства?

Вважаю, що з огляду на це, доречним буде згадати знову ж таки «вчорашнє» століття й процитувати один із минулорічних матеріалів на сайті «Бабель» під заголовком «104 роки тому з'явилась Ліга націй...». Бо там говорилося про таке: «Шістнадцятого січня 1920 року відбулося перше засідання Ліги Націй. Її створили після Першої світової як спробу запобігти новим великим війнам і глобальним конфліктам на міждержавному рівні. В основі Ліги був абсолютно новий підхід до міжнародних відносин: відмова від таємних договорів між державами, повага до суверенітету, вирішення усіх конфліктів виключно мирним дипломатичним шляхом та колективне покарання будь-яких спроб воєнної агресії. Одним із творців Ліги Націй стали США, однак через внутрішні політичні суперечки вони так і не приєдналися до нової організації. Ліга все ж змогла зупинити низку конфліктів. Та виявилась безпорадною перед агресивними діями Японії,

Німеччини, Італії та СРСР, які зрештою переросли у Другу світову війну. Після завершення війни Ліга Націй припинила існування. Її наступницею стала Організація Об'єднаних Націй, яка зараз, схоже, повторює помилки своєї попередниці...»

А ось як завершував свій допис майже десять років тому під заголовком «Чи перетвориться ООН на скалічену копію Ліги націй?» на сайті LB.ua від 5 листопада 2015-го року тамтешній його автор Микола Мельник:

«Для України скасування права вето життєво важливе. Адже Росія, на жаль, перетворилась на державу, якій необхідний зовнішній ворог для підтримки внутрішнього спокою та відволікання свого населення від внутрішніх проблем. І тому, якщо ми бажаємо не стати такою собі Угорщиною зразка 1958 року або Гранадою зразка 1983 року (нагадаю, що в обох випадках держави постраждали від зовнішньої агресії, але ООН не змогла цьому завадити через право вето СРСР та США відповідно), а світ воліє реанімувати систему світової безпеки та вдихнути нове життя в старі інститути, то всі міжнародні зусилля 2016 року мають бути направлені на реформування Ради Безпеки ООН. Але хочу наголосити, що це можливе лише шляхом прийняття політичного рішення абсолютної більшості країн, тому що юридичного рішення не існує».

Події сьогодення, як на мене, свідчать про те, що людство в цілому ще й досі не вивчило уроки минулого, бо вони лише підтверджують правильність змісту вище наведених цитат. А хіба ні? Більше того, вони наштотують на висновок, що обидві міжнародні організації

були створені внаслідок того, що людство просто злякалося свого прогнозованого печального майбутнього (поіншому, були створені більше з переляку, ніж із діяльною метою справді результативно запобігти розпалюванню все нових воєн). Бо те право «вето» вже давно треба було скасувати на загальних зборах організації, Росію – вигнати як країну-терориста не тільки з Ради Безпеки, а й взагалі припинити там її членство. І це – щонайменше. А насправді потрібно зробити значно і значно більше. Насамперед – шляхом накладання економічних санкцій та інших обмежень на життя країн-агресорів, а далі – шляхом блокування їхніх кордонів з метою ізоляції від іншої частини людства.

ТІНЬ МІМІКРОБА ВИЧАВЛЮЄ З ЛЮДЕЙ СВІТЛО СВОБОДИ

Коли ж не виконати навіть те елементарне стосовно країн-агресорів, що я тільки-но назвав, то з людством неодмінно станеться лихо: воно припинить своє існування на нашій планеті. В цьому я абсолютно переконаний. Бо коли не будемо діяльно боротися проти цих паразитів-агресорів, а міжнародні організації щодо боротьби проти них звикнемо створювати лише з переляку за наше подальше життя (а не на принциповій основі постійно карати й карати розпалювачів війни), то згодом повністю станемо такими собі духовно дрібнесенькими мимікробами-притосовуванцями (відповідно до випсаного в Словнику української мови значення слова «мимікрування» як «безпринципне пристосування до оточення, до умов життя»). Так, перетворимось у на «всю

согласних с правителями», як це вже відбулося, наприклад, в РФ, і тоді всюди будуть правити такі ж духовно нерозвинені агресори-паразити, як там.

І то нині дуже добре, що Україна й досі така незламна і так героїчно бореться проти цілої паразитарної імперії російського фашизму (за територією – найбільшої у світі)

То також дуже добре, що так само героїчно (тільки уже – протягом цілих десятиліть) бореться зі своїми ворогами Ізраїль. Бо це означає, що людство у вигляді цих двох держав творців і оборонців своїми діями ТОРУЄ ШЛЯХ У МАЙБУТНЄ ДЛЯ СЕБЕ. Однак чим меншою буде допомога для них з боку інших держав, тим усе більш швидко над нами тень мимікроба, невидима і невідчутна для духовно нерозвинених особин.

А реально та тень поступово вичавлює з душ людей світло свободи, заміщуючи його порожнечою бездуховністю, що є основою подальшого перетворення людини в нелюда: спочатку – «бути такими, як всі», а потім (на ґрунті заздрощів) – у «недо», в якого вже немає чим світити для інших, а хочеться лише по-хижачьому його споживати; а для цього краще за все – бути в позиції правлячого зверхника: над іншими, аби постійно верховодити. І цей «врожай дикунства» у вигляді правлячих «недо» знову поверне всіх до печерного і дикунського способу життя людиноподібних тварин, хоч і з комп'ютерами в руках, які захочуть захоплювати вже цілі сусідні планети, використовуючи для цього штучний інтелект і космічні кораблі.

Сергій ЗІНЧЕНКО

«НЕДО» ПОСТУПОВО ЗАХОЧЕ ПОСТАТИ «НАД»

(Есей про «врожай дикунства»)

СТВОРЕННЯ реальності позитивних для України змін

НАЦІЄ, ПІЗНАЙ СЕБЕ

Не треба дивуватися з того, що багато українців втрачають мову. Коли включаються такі фактори, як біологічна необхідність (інстинкт виживання), тоді будь-яка політична або культурна доцільність відкидається. Виходячи з нашого історичного досвіду, треба дивуватися, що українці зберегли мову. А ще більше дивуватися треба, як упосліджена нація змогла створити таку культуру. Шкода лише, що між українською культурою та між українцями — бездонна прірва. Якби українці змогли зрозуміти свою музику, малярство, літературу, народнопоетичну творчість, усвідомити духовні злети своїх велетів, — це була б

одна з найрозвинутіших націй світу. І одна з найбагатших.

Ми навіть ще не усвідомили, що коли нація не висуває особистостей, у яких було б велике прагнення, об'єднуються низькі. А об'єднання низьких приводять до влади безумців. Коли гору беруть безумці, в спільноті панують мутанти із сильними руйнівними хватальними рефлексами. Найбільшою руйнацією від них зазнає суспільна свідомість: втрачається розуміння доцільності життя. Культуривуються і домінують у свідомості примітивні бажання. У всіх без винятку — від звичайного слюсаря до представника найвищої влади. Примітивні

прагнення руйнують перспективу, визначають примітивну політику, культуру, економіку, місце нації серед народів.

Нищих об'єднують інстинкти, а інстинкти нищих формують їхніх вождів винятково за правилами, де відсутній інтелект, логіка, шляхетність. Перша контрреволюція нищих, яку організували кучмоноїди і яку Кучма внаслідок сприятливої кон'юнктури очолив, розкріпачила низькі інстинкти, хапальні рефлексії у людей, що живуть без принципів, моралі, духовності — у тих же нищих.

Об'єднання низьких — все одно що об'єднання безумців. Помаранчева, а потім Революція Гідності окрес-

лили перспективу України та реалізувати ідеї не вдалося. Еліта не проявила волю, яку вона проявила у другій половині вісімдесятих. Цим скористався ворог. (Коли треба крикнути, а ти промовчав — ти став на бік ворога і почав війну проти себе). У результаті в 2019 році друга контрреволюція знову перемогла.

Найстрашніше: це має фатальні наслідки — вона відкрила двері одвічному ворогові України, а він приніс нам смерть...

Дякуючи військовій еліті, яка зуміла організувати опір, а також рядовим воїнам, офіцерам, теробороні, волонтерам, ворога зупинили. Нині завдання — знищити його. Для цього нація мусить подолати створений контрреволюцією розкол, усвідомити себе і стати не лише суб'єктом історії, а — і це у першу чергу — повноправним гравцем у колі вільних народів. Тому гасло «Націє, пізнай себе!» сьогодні є актуальним, як ніколи. І хоча ми спізналися десь на пів тисячоліття, нині є можливість це виправити...

Ярослав ТРИНЧУК,
10 січня 2024 року, м Дніпро
<https://www.facebook.com/trincuk>

ЧОМУ УКРАЇНСЬКІ ДРОНИ МАЮТЬ БОМБИТИ МОСКВУ

Верховний головнокомандувач пообіцяв цього року 30 тисяч ударних дронів «середньої та великої дальності». Достеменно невідомо, що таке «середня» та «велика» дальності в інтерпретації президента, але, ймовірно, це сумарно все-таки більше, ніж тисяча ударних дронів «великої» дальності й 10 тисяч дронів «середньої» дальності, обіцяних торік. Чисто арифметично це — ура! перемога! Але чи так це насправді?.. Серед військових і виробників дронів дронами середньої дальності прийнято називати ті, що літають приблизно на 300 км, а великої дальності — ті, що літають більш як на 300 км. Річ у тім, що авіація, особливо мала та безпілотна, — штука непропорційна. Грубо кажучи, якщо зменшити «Мрію» вдвітьє, вона не підніме вантажу вдвітьє меншого й не перенесе його на відстань удвітьє меншу. В авіації це так не працює. І ударний дрон дальністю 300 км відрізнятиметься від ударного дрона дальністю 400 км удвічі більшими розмірами, масою та ціною.

Рахувати кількість ударних дронів «середньої та великої дальності» в штуках можна тільки для обивателя, фахівцям цього мало. Це дуже різні дрони, різні за розмірами, масою, ціною, призначенням. Треба виходити з того, що нам потрібно бомбити. А бомбити нам, окрім відомих і зрозумілих військових об'єктів у зоні досяжності дронів, потрібно Москву. Чому Москву? Тому що в цьому сакральному місці — яйце Коцїя, й доки ми не встановимо паритету між повітряними атаками на Київ і безпілотними атаками на Москву, нема чого й думати про переговори на вигідні для нас умовах. Пам'ятаєте, який ажіотаж виник, коли українські дрони атакували Кремль? Сотні квадратних кілометрів Курської області, контрольованих нашими військами, не варті навіть одного масованого нальоту на Москву.

До речі, останній масованний наліт на Москву, відомий широкій громадськості, відбувся 18 листопада 2024 року, коли на підльоті до

столиці РФ було збито 59 безпілотників. Зауважте, не над Москвою: 45 безпілотників збили ще над Брянською областю, шість — над Курською, три — над Белгородською, три — над Тульською, й лише два — над Московською областю.

Я знаю трохи більше за середнього обивателя про наші безпілотні успіхи. Я в курсі, що були ще більш безрезультатні нальоти, коли на Москву стартували понад 400 дронів, а до околиць Московської області діставалися лише 12 (і ті було збито). Я знаю й про результативні нальоти, коли з шести запущених дронів до Москви долітали три (половина). Бувало по-різному. Задля об'єктивності завжди потрібно рахувати кількість запущених дронів і кількість тих, що досягли цілі, але на війні завжди рахують тільки чужі втрати. Однак у будь-якому разі, хоч як рахуй, результат невтішний: щоночі, а тепер уже й щодня ворожі «шахеда» бомблять Київ і область, а в Москві та Московському регіоні — тихо та спокійно. Цей факт, як не крути, хоч як його інтерпретуй, є залізобетонним свідченням неефективності, нікчемності нашої оборонної політики та військової політики загалом.

Можна якось викрутитися стосовно наших сумнівних оборонних споруд, на когось списати недоліки, якість бетону, погане розташування... Можна спихнути на постачальників і самих військових погану якість FPV-дронів, кожен другий із яких на фронті не літає. Можна навіть кудись там і на когось там списати жахливу якість 120-мм мін. Але неможливо не бачити очевидного, неможливо заперечувати факти — щоночі й тепер уже щодня «шахеда» бомблять Київ, а українські дрони не долітають до Москви. Чому?

Для відповіді на це запитання потрібно повернутися у 2022 рік, коли росіяни вперше застосували «Герані» — «Шахед-136», які в нас презирливо прозвали «шлюхедами». Тодішній головнокомандувач Залужний поставив завдання тодішньому голові «Укроборонпрому» Гусеву розробити український аналог далекого ударного дрону до нового 2023

року, який і розробили до нового року, щоправда, 2024-го, і не цілком силами «Укроборонпрому», та це вже не має значення...

Зрештою й у нас з'явилися ударні дрони середньої та великої дальності — «Бобри», «Люті» та інші, назв яких не афішують. Деякими типами цих далеких безпілотників, закуплених бюджетним коштом, від середини минулого року забито склади, але ніхто їх не використовує, оскільки вони нікуди не долітають. Чому?

Тому що від середини минулого року ситуація різко змінилася: противник почав широко й масово використовувати проти дронів РЕБ і своїх тилах — від держкордону й до самої Москви — та значно посилює угруповання сил ППО, перетягнув під Москву арктичні версії «Панцирів», понабудував для комплексів ППО високі щогли, поставив «Панцирі» на дахах висотних московських будівель. І раптом виявилось, що дорогі, але прості за конструкцією українські «шахеда» не здатні навіть долетіти до Московської області. Ба гірше, значна частина цих ударних безпілотників падає відразу після старту, оскільки сигнали GPS глушать не тільки противник, а й наші силові структури, а без супутникової навігації вони не літають. Тому більшість вітчизняних «шахедів» спробували застосувати на інших напрямках фронту, не так щільно заставляючи системи РЕБ і ППО, — і полетіли українські дрони до Каспійська, Грозного, Казані та інших місць, куди можна долетіти на радість обивателю, який оцінює ефективність дронів за дальністю застосування й потужністю бойової частини.

Водночас долетіти до центру Москви вже півтора року ніхто не може. Причин декілька: дуже сильна протидія ППО, фатальна недосконалість українських далекобійних дронів і погана підготовка екіпажів.

Нашим дронами особливо важко це й тому, що противник використовує проти них перевагу в балістичних ракетах середньої дальності. Ворог може постійно запускати «ша-

хеда» з чотирьох-п'яти локацій, не очікуючи удару у відповідь, а наші екіпажі далекобійних дронів змушені щоразу, щоночі шукати нове місце для старту своїх апаратів, оскільки противник швидко виявляє такі місця й завдає по них превентивного удару. Щоб вирішити цю проблему, потрібно мати концепцію, рішення, катапульту для запуску великих дронів із малим інтервалом між запусками. Але таких готових рішень ніде у світі немає, й у нас вони теж не готові. Ось і виходить, що дрони великого радіуса дії або стартують із коліс, для чого їм потрібні хоч якісь більш-менш придатні майданчики (а за умов бездоріжжя їх небагато), або використовують ракетний старт на порохових прискорювачах, що саме собою вкрай небезпечно — ворожі дрони-розвідники впевнено засікають такі старту на дальності до 50 км, і по місцях запуску відразу прилітають «Іскандери».

Ще одна велика сезонна проблема — зледеніння безпілотників. Коли за маршрутом проходження або в районі цілі вологість до 100% і температура від +2 до -12 °C, дрони вкриваються льодом і просто падають. «Шахеда» не падають, бо їх обробляють спеціальними протиліодяними фтормісткими сполуками, а деякі з них мають систему підігріву крил і датчиків повітряної швидкості. Чому так не роблять у нас? Запитання риторичне: тому що безпілотною авіацією в різних силових відомствах керують непрофесіонали, дуже далекі як від безпілотної авіації, так і від проблем авіації загалом.

Наприкінці цього тексту я спробую дати рецепти, «прості рішення» для виправлення ситуації. Як нам почати регулярно бомбити Москву?

По-перше, треба вирішити, які 30 тисяч дронів нам потрібні й для чого. І чому 30 тисяч? Якщо ми, як і раніше, збираємося час від часу бомбити погано прикриті ППО та РЕБ цілі й робити гарні звіти про велику кількість запущених одночасно апаратів, без аналізу та розбору польотів за кількістю тих, що долетіли та влучили в ціль, — це одна історія. Якщо ж ми збираємося

серйозно зайнятися Москвою, де ховається смерть Коцїя, — це геть інша історія.

Необхідно вже третій рік поспіль, створити єдине державне управління безпілотниками. В нас є навіть Міністерство молоді та спорту, але немає ні Міністерства оборонної промисловості, ні навіть Комітету з дронів, хоча всім уже, здається, зрозуміло, яку роль дрони відіграють у сучасній війні. Питання навіть не в якійсь там новій структурі, а в подоланні хаосу й анархії, які коштують нам дуже й дуже дорого й унаслідок яких наші українські дрони настільки недосконалі, що не можуть долетіти до Москви.

Необхідно, й давно необхідно створити єдине Командування далекими безпілотними бомбардуваннями, а не мати окреме таке командування в кожній структурі оборони. Вибачте, але Повітряні сили в нас — окремий вид військ, і Військово-морські сили — окремий вид військ, то чому далекі безпілотники є практично в усіх видах і родах військ? Для чого ця конкуренція між командирами, які змагаються за орден та зірочки на погонах? Система має бути єдиною — єдина розвідка, постановка завдань, політика закупівлі безпілотних апаратів, система підготовки екіпажів, робота з планування та проведення бойових операцій.

Москву має бути зруйновано. Це таке саме найважливіше завдання на сьогодні, як і утримання Донецького фронту. Це завдання має стати ідеєю-фікс, масштабним національним проектом на кшталт «Манхеттенського проекту» (проект створення атомної бомби в США в 1940-х). Очолити його мають амбітні професіонали, а не лояльні та безвольні люди. Руйнування Карфагену Москви має стати найпершим державним оборонним завданням.

Юрій КАСЬЯНОВ,
офіцер ЗСУ, радіоінженер,
спеціаліст з аеророзвідки,
«Дзеркало тижня», 7 січня
2025 року (У скороченому
видляді. Повністю — за поси-
ланням:

<https://zn.ua/ukr/war/chomu-ukrajnski-droni-majut-bombiti-moskvu.html>)

СТВОРЕННЯ реальності позитивних для України змін

Курський магніт

На початку січня Генеральний штаб ЗСУ повідомив, що Курський напрям став найгарячішим на фронті. Однак варто розуміти, що події у Курській області на початку січня 2025 року не є наступальною операцією. Така операція – це за два тижні зайняти територію у тисячу квадратних кілометрів (Сили оборони України показали, що означає наступ, влітку). Крім того, у нас немає на Курщині тих сил та засобів, які дозволили би провести таку наступальну операцію. Адже маємо співвідношення сил та засобів 1 до 4, чи 1 до 6 не на нашу користь. А для наступальної операції потрібно, аби було на нашу. Таким чином, зараз в Курській області РФ відбувається наступальні дії тактичного характеру (на глибину від 2 до 7 кілометрів). Йдеться про тактичне просування в рамках концепції маневреної обо-

рони. Вона передбачає проведення контрударів, а також переміщення по території... Таким чином відбувається зв'язування військ противника. Але про якийсь наступ не йдеться.

Якщо грубо, наші хлопці бігають на Курщині по колу та створюють ефект постійного тиску. Але якщо питають: «Коли ви візьмете Курчатів (місто, в якому розташована Курська АЕС)?», я відповідаю: «Ми не будемо його брати». Ми можемо підійти, «помахати ручкою» та відійти.

УТРИМАННЯ ТЕРИТОРІЇ НЕ Є ЦІЛЮ. ЦЕ НАДЗВИЧАЙНО СКЛАДНА ОПЕРАЦІЯ, І У ВИПАДКУ

КУРСЬКОЇ ОБЛАСТІ МИ НЕ МОЖЕМО СОБІ ЦЬОГО ДОЗВОЛИТИ

Насправді наплювати, скільки квадратних кілометрів ми там контролюємо. Ми контролюємо рівно стільки, скільки можемо контролювати. Але усе це дає кілька позитивних для нас моментів. Один з них – Курська область ламає сценарій політичної гри. Адже, якщо навіть дивитися з Вашингтону, ви чорта з два знайдете на мапі точку, яка називається «зона військової операції у Курській області».

Це один момент – противник отримує від нас порцію «священного пенделя». Ворог змушений постійно тримати на Курщині угруповання до 50 тисяч військовослужбовців. Уявіть собі, якби ці 50 тисяч російських солдатів опинилися на інших ділянках фронту... Ба більше, Курськ зараз

працює як магніт: ворог мусить перекидати сюди додаткові сили та засоби – найбільш підготовлені ударні підрозділи повітряно-десантних військ та морської піхоти з інших ділянок фронту. За словами президента України Володимира Зеленського, втрати росіян вже склали там 38 тисяч осіб. Це дві повнокровні дивізії з урахуванням елементів посилення.

УЯВІТЬ СОБІ: ЗА ПІВРОКУ В БОЯХ СПАЛИЛИ ДВІ ДИВІЗІЇ! ЦЕ УСПІХ ДЛЯ НАС,

Крім того, Курська операція Сил оборони України примушує росіян відмовитися від роздумів на кшталт: давайте знімаємо умовну 76-ту парашутно-десантну дивізію з цього напрямку та кинемо деінде (нагадаю, раніше вони цю дивізію зняли із Запорізького напрямку). Але коли хтось каже, мовляв,

навіщо було починати курський наступ, чому ми не посилили нашіми наявними силами Курхівський чи Покровський напрямки, йдеться про нерозуміння концепції ведення бойових дій. Річ у тім, на вказаних напрямках противник нам нав'яже свій характер бойових дій, і ми змушені підтримувати рівень протистояння. Тобто, ми нічого не можемо зробити, окрім того, щоб кидати в бій наші підрозділи, постійно поповнюючи свої втрати.

Натомість на Курському напрямку ми ведемо маневрену оборону в концептуальному аспекті стратегічної оборони. Ми показали виключно ефективність в проведенні рейдових бойових дій, раптових нападів, завдання ударів та відходів. Ми показали, що можемо досягати успіхів у таких діях.

Сергій ГРАБСЬКИЙ, військовий експерт, полковник запасу ЗСУ, УНІАН, 8 січня 2025 року
<https://www.unian.ua/war/sergiy-grabskiy-kursk-zaraz-pracyuye-yak-magnit-12877365.html>

Потрібно закрити російський повітряний простір

Державні авіакомпанії Китаю швидко розширюють маршрути та збільшують потужності до Європи, користуючись перевагою у вартості, яку забезпечує можливість літати через російський повітряний простір. Авіакомпанії країн НАТО навпаки, змушені облітати РФ, що ставить їх у програвше становище порівняно з китайцями. У підсумку,

пасажирський потік через Росію всеодно значний, від чого вона виграє економічно і геополітично. А той факт, що китайці заробляють завдяки санкціям, в той час як західні компанії – втрачають, грає проти нас, проти України. Це ганьба, панове.

Як я писав раніше, в Україні є все для того, щоб зробити російський повітряний простір фактично за-

критим. Про деяку частину цього «всього» я писав раніше – наприклад, є моделі літаків, котрі могли б регулярно спричиняти тривоги у найбільших аеропортах країни-агресора, тим самим паралізуючи внутрішній пасажирський аерорух в РФ. Так само є надзвичайно недорогі рішення, котрі, при правильному застосуванні, не дозволять китайцям планува-

ти безпосадкові перельоти через територію РФ, з міркувань безпеки. Є як мінімум 2 вітчизняних виробники, котрі ці рішення готові поставити за ціну, котра є фантастично низькою, котра є лише невеликим процентом від того, що збираються потратити на далекобійнні дрони у поточному році.

Заминка лише у тому, що немає найвищого наказу займатися стратегічною протидією РФ за допомогою безпілотних систем. Поки цю весь успішний досвід не піднімається з тактичного рівня, тобто рівня окремих підрозділів, котрі працюють по таких же окре-

мих об'єктах, як то склади зброї, НПЗ чи нафтобази.

Це вдвічі більш дивно, бо на Чорному і Середземному морі ми маємо цілком свідому і виважувану діяльність нашої держави. Ми бачимо як ретельно вивірену мету дій, так і дуже інноваційні інструменти. Морську стихію ми опануємо. Чому так само мудро і активно не можемо проявитися по відношенню до повітряної стихії – це щось просто незбагненне.

Ігор ЛУЦЕНКО, аеророзвідник 72 бригади, 9 січня 2025 року
<https://censor.net/ua/user/482617>

На них не діє РЕБ. Як Україна розгортає виробництво дронів «на оптоволоконні»

Українські військові раніше вважали, що дрони «на оптоволоконні» не будуть потрібні на фронті. Проте розвиток засобів РЕБ змусив їх змінити думку, тож безпілотники «на дроті» стали виробляти в Україні.

На початку січня Збройні Сили почали штурмові дії на Курському напрямку. У ворожих телеграм-каналах відмічали якісну роботу українських засобів радіоелектронної боротьби (РЕБ), які нібито змогли «покласти» всі російські безпілотники. Усі, окрім дронів з використанням оптоволокон-

на принципово відрізняються від звичайних FPV. Вони управляються за допомогою дуже довгого дроту, який розмотується в польоті на кілька кілометрів. Такі дрони не використовують радіозв'язок, тож навіть найкращий засіб РЕБ безсилий проти них. Словосполучення «дротові бойові безпілотники» ще два роки тому звучало як абсурд, але зараз вони створюють неабиякі проблеми українським військовим. Це той випадок, коли росіяни випередили українців і в розробці, і в масштабуванні.

Недавно Україна «прокинулася» і дала чіткий сигнал вітчизняним виробникам, що оптоволоконні дрони дуже потрібні військовим на фронті і що держава готова їх купувати багато. Вироби «на оптоволоконні» в цьому році мають шанси посісти вагому нішу на війні дронів. Десятки команд українських інженерів уже пропонують свої моделі цих дронів та компонентів для них, щоб за лічені місяці заповнити вакуум на ринку.

ОПТОВОЛОКНО ЧИ МАШИНИЙ ЗІР?

Слабке місце безпілотника – його зв'язок. Він здійснюється на радіочастотах. Оператори РЕБу виявляють ці частоти і глушать їх потужним сигналом. Якщо РЕБ закритим частоту, то безпілотник втрачає зв'язок і падає

за сотню метрів від цілі. Очевидного переможця в протистоянні РЕБ та FPV поки немає. Оператори дронів ставлять ретранслятори та підсилювачі сигналу, щоб не втрачати зображення на підльоті до цілі, а також динамічно змінюють робочі частоти і знаходять неприкриті місця в противника. Водночас оператори РЕБ закривають дедалі більше частот, грамотно розміщують свої антени на полі бою, виявляють ворожі частоти за допомогою радіоелектронної розвідки та знаходять способи безперебійного живлення своєї техніки. Зараз навіть у досвідченого оператора БПЛА лише невелика частина випущених FPV-дронів досягає своєї цілі. Російські та українські інженери не полишають надій знайти «чарівну таблетку», яка зробить FPV-дрон повністю невразливим до засобів РЕБ і залишить ворога абсолютно незахищеним перед безпілотниками.

Як це зробити? Є два ключові шляхи: встановити на дрон машинний зір або зробити управління з використанням оптоволоконка. Кожен з них має свої плюси та мінуси. У першому випадку дрон самотужки наводиться на ціль, тож він не потребує зв'язку з оператором на останніх сотнях метрів. У другому – оператор веде дрон до цілі від початку і до кінця, але зв'язок працює через дрот, тож залишається невразливим для будь-яких засобів радіоелектронної боротьби.

Машинний зір – технологічно складне рішення. Воно потребує якісного збирання компонентів, натренованої нейромережі та багатьох місяців випробувань. Водночас дрони з оптоволоконною технологією прості, але дорожчі, летять на коротку відстань, мають меншу маневреність і переносять менше вибухівки.

На початку 2024 року через очевидні мінуси дронів з оптоволоконною усі були впевнені, що інженери підуть шляхом впровадження машинного зору. Влітку Україна навіть оголосила перший державний тендер на такі безпілотники. Проте наразі ця технологія остаточно себе не розкрила. «Машинний зір розвивається не так швидко, як ми думали. Деякі виробники відправляли на фронт дрони з доволі слабкими алгоритмами наведення. Також проблемою є російський РЕБ, який стоїть не біля цілі, а на шляху до неї, тож оператор ризикує втратити дрон ще до того, як він побачить об'єкт ураження. Зараз усі розробники переоцінюють виклики та покращують свої алгоритми. Ми готуємо до релізу дрон з покращеною камерою та оновленими системами, який зможе наводитися на відстані понад кілометр. Щоб вирішити проблему з РЕБом на шляху до цілі, ми розробили функцію круїз-контролю, щоб дрон автономно долітав до місця ураження. Думаю, до кінця зими почнеться велика друга хвиля впровадження машинного зору на FPV-дронах», – сказав ЕП директор компанії Vuyty drone Олексій Бабенко.

Росіяни ж вирішили не чекати, поки їхня технологія машинного зору стане зрілою, й одразу пішли паралельним треком: почали серійне виробництво дронів з оптоволоконном. Це не нова ідея. Ще у 1970-ті роки СРСР виробляв протитанкові комплекси «Фатот», якими оператор управляв через довгий дрот. Пізніше кабельне управління набуло популярності на цивільних дронах, які використовують для аналізу стану тунелів, труб, шахт та інших місць з проблемним зв'язком. Поява військових оптоволоконних дронів була питанням часу. Перші демонстраційні зразки від російських та українських інженерів з'явилися ще у 2023 році, але саме окупанти повірили в цю технологію і швидко масштабували її, узявши в партнери китайські заводи.

УКРАЇНСЬКІ ОПТОВОЛОКОННІ ДРОНИ

На початку року Міноборони подало чіткий сигнал ринку, влаштувавши демонстраційні випробування оптоволоконних безпілотників. «Від появи ефективного рішення на фронті до державного замовлення в Україні зазвичай проходить пів року – рік. Це ми зараз бачимо на прикладі оптоволоконних дронів», – зазначив Бабенко. В Агенції оборонних закупівель Міноборони розповіли ЕП, що укладених контрактів з виробниками поки немає, але процес підготовки перших угод почався. Проте крім Міноборони такі дрони можуть купувати інші силові структури, Держспецзв'язку, благодійні фонди, військові частини.

«Ми пропонували розробити безпілотники з використанням оптоволоконка ще на початку 2023 року, але армія не хотіла їх купувати. Тоді для ураження ворога вистачало звичайних FPV-дронів, а оптоволоконно суттєво збільшувало вартість дрона. Два роки тому бобіна з оптоволоконном та мікросхемою для передавання сигналу в китайських виробників коштувала до 2 500 доларів. Ніхто не хотів платити такі гроші за одноразовий дрон. Тепер ситуація кардинально змінилася: звичайні FPV-дрони дедалі частіше глушать РЕБом, а ціна на бобіни з оптоволоконном упала до 500 дол. за штуку, бо китайські фабрики отримали масштабне замовлення з Росії та збільшили потужності. Технологічно ці дрони доволі прості. Наша модель проходить кодифікацію і в лютому буде готова до контракування та виходу в серійне виробництво», – сказав ЕП співзасновник компанії «Смарт електронікс груп» Владислав Олексієнко.

НІШЕВИЙ ЧИ МАСОВИЙ ПРОДУКТ

Ринок FPV-дронів розділився на безпілотники загального та спеціального призначення, каже Олексієнко. «Перші – це звичайні

безпілотники з радіоуправлінням, зібрані з китайських компонентів, яких завжди потрібно багато. Другі – більш технологічні продукти з унікальними особливостями та чіткою нішею. Дрони з оптоволоконном – це спеціальний сегмент ринку», – зазначив співзасновник «Смарт електронікс груп».

Оптоволоконне управління стало новим трендом на фронті, однак дрони з радіозв'язком все одно залишатимуться основним засобом ураження для операторів БПЛА. Опитані ЕП військові та виробники сходяться на думці, що безпілотники з оптоволоконном займатимуть лише певну нішу, а не вироблятимуться мільйонами. «В ідеалі підрозділ повинен мати багато звичайних FPV на різних частотах, дрони з машинним зором та оптоволоконном. Кожен із цих засобів ураження по-своєму хороший і виконує свої завдання. Оптоволоконні можна використовувати проти бронетехніки під час відбиття штурмів. Вони добре працюють в тумані і невразливі для РЕБ на транспортних засобах. Водночас довжина оптоволоконка на 10 км не дозволяє працювати на тій глибині, де зазвичай літають стандартні FPV-дрони, а їхній розмір робить їх легкою мішенню для ворога», – розповів ЕП командир взводу в протитанковій роті 13-ї бригади НГУ «Хартія» Ігор Райков.

Згадані в тексті оператори БПЛА з протитанкової роти 13-ї бригади НГУ «Хартія» потребують ретрансляторів сигналу, які за відносно невелику вартість допомагають звичайним дронам знищувати противника значно далі, ніж він того очікує. Допомогти військовим можна за посиленням.

Богдан МІРОШНИЧЕНКО, «Європейська правда», 10 січня 2025 року. (У скороченому вигляді. Повністю – за посиленням: <https://epravda.com.ua/oborona/shcho-take-droni-na-optovoloknita-yak-voni-zminyuyut-vse-na-poli-boyu-801851/>)

СТВОРЕННЯ реальності позитивних для України змін

За майже три роки великої війни росіяни зруйнували близько 42% потужностей української енергетичної системи. Мільйони людей звикли жити в режимі регулярних відключень електрики, від яких потерпає буквально кожен регіон країни. В окупації лишається Запорізька АЕС, а вугільна генерація втратила аж 87% своїх спроможностей. Чи є надія для української енергетики колись повернутися до бездефіцитного режиму роботи та що для цього потрібно? Саме з цього запитання починається розмова hromadske зі Станіславом Ігнатєвим — експертом з питань енергетики, головою ради Української асоціації відновлювальної енергетики, доктором технічних наук та колишнім проректором Харківського національного університету ім. Каразіна.

Енергетичні острови та штучний інтелект: що врятує українську енергосистему після втрати майже половини потужностей

— Як ви вважаєте, чи буде дефіцит електрики тепер хронічною проблемою України? Наскільки я розумію, дефіцит коливається від 2 до 4 гігават, і цей обсяг треба якось покрити. Скільки часу та грошей потрібно українським енергетичним компаніям, щоб відновити бездефіцитну електрику навіть в умовах війни?

— Щоб відновити все зруйноване, привести інфраструктуру до того стану, який був до широкомасштабного вторгнення, необхідно приблизно 43,4 мільярда доларів. Це величезна сума, яка вдвічі більша за прибуткову частину державного бюджету до початку великої війни. Це непосильна сума, таких грошей Україна одночасно ніколи не бачила, тому треба шукати альтернативи. Справді, дефіцит електрики є на рівні від 2 до 4, іноді до 6 гігават-годин, як було цього літа, коли атомна генерація виходила в ремонті, а обстріли тривали, через що ми мали тривалі відключення. Така ситуація може бути й узимку, коли середня добова температура повітря буде опускатися до -10 градусів. Добре хоч, що з 1 грудня ми можемо імпортувати електроенергію з Європи на рівні 2,1 гігават-години.

Але є низка ускладнень. Так, в самій Європі виникає дефіцит електричної енергії. Наприклад, на початку листопада в Польщі були несприятливі погодні умови, тому країна мала дефіцит електроенергії. Вона зверталася по аварійну диспетчерську допомогу до сусідньої Німеччини. Зверталася навіть до України. І відповідно до протоколів, які підписані з міжнародною організацією Entso-E — це такий регулятор енергосистеми для об'єднаної Європи, — ми маємо також надавати допомогу і надали її Польщі.

— Що до імпорту не можемо не спитати. Україна дуже залежить від добрих відносин із сусідами — це Польща, Угорщина, Словаччина. Але насправді політичні відносини з Угорщиною та Словаччиною проблемні, з Польщею теж не все гладко. Чи не є це ризиком для імпорту Україною потрібних нам 2,1 гігават?

— Суттєву роль у структурі нашого енергопостачання справді відіграє словацький, угорський і румунський імпорту. Наприклад, станом на ранок понеділка 30 грудня ми мали дефіцит на рівні 332 мегават-годин електричної енергії. З них 107 мегават-годин нам постачає сусідня Словаччина, і відповідно 152 мегават-години постачає Угорщина. Виходить, що Словаччина — одна третина, а разом з Угорщиною це понад дві третини потреби. Тому прем'єру Словаччини Роберту Фіцо дуже вигідно вимагувати політичними засадами, що якщо в нього не буде російського газу або будь-якого іншого, як каже наш прем'єр-міністр Денис Шмигаль, то ми не будемо мати імпорту електричної енергії зі Словаччини. Але ж імпорту здійснює не уряд Словаччини, а така сама державна компанія, як наше «Укренерго», тільки словацька. Це бізнес, там є контрактовані умови з нашими енерготрейдерами. А найголовніше — всі ці підприємства жорстко регулюються з боку регулятора Entso-E. Можуть бути великі штрафні санкції проти словацького оператора, якщо він порушить свої зобов'язання. Тому наразі це просто заяви, які не мають під собою якогось підґрунтя.

— Скажіть, чи завжди правильно діє «Укренерго», даючи команди локальним постачальникам електрики вимикати світло громадянам та бізнесу? Ви особисто вважаєте всі вимкнення логічними, чи не є вони надмірними?

— Якщо йдеться про логічність таких рішень для мереж, то наразі більшість

рішень диспетчер «Укренерго» справді ухвалює в одноосібному ручному режимі. Це не так, як було раніше, коли працювала електронна система. Зараз система надто розбалансована. Дуже багато залежить від стану підстанцій «Укренерго», по яких б'є ворог. Залежить від ремонтних робіт, які виконують на цих підстанціях після чергового обстрілу. А нагадаю, що наразі триває ремонт того, що росіяни пошкодили у 2022-2023 роках, тобто до ремонтної кампанії 2024 року ще не приступали. Тому саме диспетчер ухвалює рішення, щоб не пере-завантажувати таке обладнання, оскільки маємо кейс міста Одеси, коли після ремонту трьох трансформаторних підстанцій після влучань відбулося перевантаження системи споживачами. І ці трансформатори знову вийшли з роботи. Через це ухвалюють таке рішення, щоб максимально зберегти те обладнання, яке ворог або пошкодив, або не встиг добити до кінця. Тому і графіки відключень в різних регіонах різні.

Або ще один кейс. Тернопільська область. Коли ворог двічі дронами поцілів в єдину підстанцію «Укренерго», яка є в цій області, то фактично область працювала на рівні самозабезпечення. Тобто скільки вона виробляє електрики — стільки й споживає. Або коли були масові відключення по всій Україні, в Києві по 4, по 6 годин на добу, то в Івано-Франківській області ще до останнього обстрілу Бурштинської ТЕС графік відключень був лише 2 години на добу, оскільки область мала достатньо електрики, але не могла передати профіцит в інші регіони через пошкодження підстанцій. Диспетчер і має враховувати такі речі. А в цілому маємо загрозу переходу системи в енергетичні острови.

— Заява про створення енергетичного острова звучала від міської влади Харкова. Але подекуди такі спроби роблять і на заході України. Скажіть, створення енергетичних островів — це справді єдиний вихід для громад? Чи чекати нам появи енергетичних островів у всіх регіонах?

— Як говорить Олексій Брехт, виконувач обов'язків голови «Укренерго», енергетичні острови є аварійним режимом роботи нашої системи. Наша система побудована так, щоб від великих електростанцій, передусім атомних, мережі «Укренерго» передавали електрику в інші регіони. Потім вона розподіляється по території області. Але коли ворог, або погодні умови, або аварія роблять це неможливим, коли неможливо передати електрику в Харків або Одесу, то вони опиняються на рівні самозабезпечення. Скільки згенерував електрики — стільки й маєш. Тому є такий вихід, як енергоострів. У моєму рідному Харкові, наприклад, вся теплова генерація, навіть сонячна, знищена ворогом, тому в місті йдеться про енергоострів. Формат енерго-острова — це забезпечення потреб власними когенераційними установками, щоб була не лише електрика, але й тепло.

«Вінницяобленерго» провела такий експеримент: а чи може Вінницька область або окрема територіальна громада вийти в режим енергетичного острова? І цей експеримент минув вдало. Але ж у реальності, коли, наприклад, у Тернопільській області є мала гідроелектростанція, то під час оголошення графіку відключень для побутових споживачів її теж відключають, хоча вона могла б працювати в режимі енергетичного острова. Це вказує на те, що на регіональному рівні мережі ще не готові перейти в такий режим. Спершу треба модернізувати власне обладнання, аби енергоострови працювали ефективно. Це виклик і для територіальних громад, і для обленерго, і для бізнесу.

— У 2024 році лунало багато правильних слів на користь розподіленої генерації. Але річ у тому, що роль в її побудові віддали приватному сектору, тоді як регулює ринок держава. Чи можливо створити систему розподіленої генерації в умовах постійних дискусій про тарифи, різноманітні борги на ринку електрики й дефіцит обладнання?

— Відповідно до чинного законодавства, з усіх енергетичних компаній лише одна державна електрогенерувальна компанія «Центренерго», вугільні станції якої практично зруйновані, має право бути забудовником нової розподіленої генерації. Чи є це її стратегією? Найімовірніше, ні, оскільки ця компанія завжди займалася експлуатацією вугільних електростанцій. Відповідно розбудова розподіленої генерації — це дійсно завдання для приватного бізнесу, але бізнес зараз не поспішає. Чому? На сьогодні перед бізнесом існує заборгованість майже 34,5 мільярда гривень від державного підприємства «Гарантований покупець» за видану в мережу електричну енергію. Тому в бізнесі є велика недовіра до держави щодо впровадження проєктів розподіленої генерації.

Але є зворотний бік медалі, коли, наприклад, за перше півріччя 2024 року бізнес побудував 200 мегаватів сонячних електростанцій для покриття власних потреб, переважно це великий ритейл, підприємства в галузі складських будівель. А це аж одна п'ята потужності атомного реактора.

— Як ви оцінюєте перспективи української промисловості самотужки виробляти енергетичне обладнання — ті самі сонячні панелі, вітряки, газопоршневі установки? Чи ми знову матимемо лише імпорту, а саме розвивати власну галузь — це дорого і складно. Я чув, що завод «Зоря Машпроект» здатен виробляти газопоршневі установки.

— Були три випадки в Україні, коли будувалися заводи з виробництва сонячних панелей. Один уже давно банкрут — це «Квазар», який був у Києві. Другий зараз на тимчасово окупованій території, в Енергодарі. Третій — це компанія Kness, але ці панелі, на жаль, через свою вартість не можуть конкурувати з китайською продукцією. Подібна ситуація склалася в сусідній Польщі — там компанія, що виробляють фотомодуль для сонячних станцій, який є дорожчим за китайський, мають спеціальну пільгову підтримку на рівні держави. Це дає змогу продавати фотомодуль дешевше, а тому польському бізнесу вигідніше купувати своє. Мені дуже подобається цей підхід.

— Як ви ставитесь до ідеї побудови нових енергоблоків Хмельницької АЕС? Критиків цієї ідеї «Енергоатому» вистачає, хоча водночас змагатися в ефективності з атомною генерацією інші технології наразі не дуже здатні. Чи потрібно Україні розвивати атомну генерацію і як це правильно робити?

— Я розумію, що основу енергосистеми все одно ще довгий час буде становити атомна генерація. А от щодо побудови блоків маю свою експертну думку, що може не збігатися з думкою «Енергоатому», але вона має право на життя. На сьогодні у проєкті побудови йдеться про два блоки. Це два старі радянські реактори «ВВЕР-1000», які зараз розміщені на АЕС в Болгарії. Натомість болгарі ведуть активні переговори з компанією Westinghouse — це американська компанія, але її купила японська Toshiba — [щодо закупівлі їхніх реакторів]. Як кажуть, на хлопський розум, то я б теж вже будував на нових сучасних технологіях ці реактори. Для цього треба заходити в ак-

тивну фазу переговорів з японським урядом, який є власником Toshiba, а відтак і Westinghouse, з якою в нас є успішні кейси роботи з перезавантаження ядерного палива. Усі реактори в Україні працюють на паливі Westinghouse. Так, можна робити мультинаціональний проєкт, вже під нові технології. Тоді й зовнішнє фінансування буде легше знайти. Якщо будувати — то будувати по-сучасному.

— Ви чимало працювали в системі української освіти, були проректором Харківського університету ім. Каразіна. Чи здатна нинішня освітня система виховати нове покоління енергетиків, інженерів, технічних працівників, адже багато людей поїхало з України? Крім людей, чи здатна вона створювати нові технології, щоб не залежати в усьому від імпорту?

— Важке й болюче питання. Багато молодих людей зараз або на фронті, або покинули Україну, через що маємо дуже мало кваліфікованих кадрів, зокрема, в енергетиці. Середній вік працівників у енергетиці зараз вже перевищує за 60 років — і так відбувається не перший рік. Це велика проблема. Зелена генерація молодша в принципі, але на рівні експлуатації середній вік співробітників — 55+, а найбільш фахові спеціалісти вже пенсійного віку, які тримаються за свою роботу, можуть експлуатувати обладнання.

— 1 січня 2025 року закінчилася ціла епоха, де Україна була ланкою в системі постачання російського газу до Європейського Союзу. Які варіанти наразі є в нашій газотранспортній системі, щоб продовжувати залишатися прибутковим бізнесом? Що на неї чекає, на вашу думку?

— Передусім наведу таку цікаву статистику, про неї мало хто говорить. Наша газотранспортна система розрахована на об'єм прокачування газу в 146 мільярдів кубічних метрів на рік. За 2024 ми прокачали лише 14,6 мільярда, тобто 10% потужності. Це навіть менше, ніж Україна видобула газу. Ми видобули за цей рік рекордні 18,5 мільярда кубічних метрів газу. Тому газотранспортна система частково має змінити пріоритети.

— 2024 рік, безумовно, був роком, коли штучний інтелект почав реально входити в щоденне життя мільйонів людей. Яким, на вашу думку, може бути майбутнє штучного інтелекту в енергетиці?

— Цього року штучний інтелект став одним із найбільш споживачів електроенергії у світі. Для того, щоб забезпечити дата-центри, котрі оброблюють штучний інтелект, компанія Microsoft розконсервовує найстарішу у світі атомну електростанцію в США, яка була законсервована після першого у світовій історії ядерного інциденту ще в 1970-х роках. Це 2 гігавати потужності. Штучний інтелект споживає дедалі більше й більше електрики. З іншого боку, штучний інтелект виготовляє нові інтелектуальні продукти. Важливо прогнозувати сценарії розвитку енергосистеми. На сьогодні штучний інтелект робить прогнозування погоди для погодозалежної генерації. Зокрема, для вітро- та сонячної генерації. Тобто він уже на озброєнні в енергетиків.

Іван ВЕРСТЮК, журналіст економічної тематики. сайт «hromadske», 9 січня 2025 року (У скороченому вигляді. Повністю — за посиланням:

<https://hromadske.ua/energetyka/237194-enerhetichni-ostrovy-ta-shtuchny-intelekt-shcho-vriatuye-ukrayinsku-enerhosystemu-pislia-vtraty-mayze-polovnyu-potuznostey>)

СТВОРЕННЯ реальності позитивних для України змін

Військова стратегія України на 2025 рік передбачає асиметричну відповідь на дії росіян — Умеров

Міністр оборони Рустем Умеров представив партнерам військову стратегію України на 2025 рік під час засідання у форматі «Рамштайн». Про це він повідомив у соцмережах. Він повідомив, що ця стратегія базується на чотирьох ключових пріоритетах: стабілізація лінії фронту; зміцнення обороноздатності України; посилення захисту неба та морських шляхів; асиметрична відповідь на спроби агресора

досягти переваги через масштаб. На засіданні також затвердили дорожні карти розвитку Сил оборони України до 2027 року, розроблених у межах 8 коаліцій спроможностей: авіація, ППО, морські спроможності, артилерія, бронетехніка, IT, дрони та розминування. «Ми перейшли на новий рівень співпраці: на додаток до закриття нагальних потреб війни будемо також працювати над побудовою довгострокових спроможностей нашої армії», —

заявив Умеров. Він підсумував обіцяні пакети військової допомоги від партнерів: 500 млн доларів від США у вигляді ракет для ППО, ракет класу «повітря-повітря» та обладнання для F-16;

440 млн канадських доларів від Канади; 30 000 нових безпілотників від коаліції безпілотників під керівництвом Великої Британії;

700 млн норвезьких крон від Норвегії для закупівлі дронів у рамках багатонаціональної ініціативи;

6 систем ППО IRIS-T від Німеччини та 50 ракет-перехоплювачів до цих систем;

Ісландія профінансує виробництво української зброї в рамках «данської моделі» на суму 2 млн євро.

«РАМШТАЙН» ПРОДОВЖИТЬСЯ?

Ювілейне 25-те засідання Контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн» стало останнім за участі адміністрації Джо Байдена. США відіграють лідерську роль у цій групі, що об'єднала майже 50 країн світу. Однак Міністр оборони США Ллойд Остін зазначив, що рішення щодо майбутнього гру-

пи ухвалюватиме вже нова адміністрація Білого дому.

Президент Володимир Зеленський заявив, що «Рамштайн» продовжиться і після вступу Дональда Трампа на посаду глави США, а наступна зустріч може відбутися у лютому. Під час виступу Зеленський заявив, що для Європи та всього світу починається нова глава, очевидно, маючи на увазі повернення Дональда Трампа до влади у США. Зеленський наголосив, що тепер потрібно співпрацювати навіть більше. «Ми пройшли такий шлях, що, чесно, було б дико зараз кидати це і не продовжувати працювати в межах оборонних коаліцій, які ми вже створили... Незалежно від того, що відбувається у світі, кожен хоче почуватися впевненим, що їхня країна не буде стерта з мапи», — сказав Зеленський. За його словами «питання в цілому не в назві» групи, нагадавши, що зустрічі Контактної групи не завжди відбувалися на авіабазі «Рамштайн» у Німеччині, а й також у Брюсселі.

Ірина СІТНИКОВА,
сайт «hromadske», 10 січня 2025 року

Москва під прицілом: що таке ракета «Трембіта» і чи зможе Україна створити найдешевший далекобійний снаряд у світі

Україна намагається пришвидшеними темпами розробити власні зразки озброєння. Таким чином Київ хоче застрахуватись від можливого припинення військової допомоги з боку США після обрання Дональда Трампа. Одним із таких зразків є ракета «Трембіта», під ударом якої, переконують оглядачі, може опинитись навіть російська столиця

ЩО ТАКЕ «ТРЕМБІТА»

Про нову українську ракету стало відомо навесні 2023 року. Роботами з розробки тоді займалися інженери з волонтерського конструкторського бюро PARS за участі волонтерів з громадської організації «Відсіч». Йшлося про створення малої крилатої ракети з імпульсним повітряно-реактивним двигуном, що дозволяє розвинути швидкість до 400 км/год. Конструктивно «Трембіта» схожа на німецьку літаючу бомбу V-1 часів Другої світової війни. Двигун ракети не має рухомих деталей, простий у виготовленні та працює на бензині. Передбачено пуск із пневматичної катапульти. Щодо назви ракети, то польське видання Defence24 пов'язує її з характерною формою трембіти. Інструмент децю нагадує форму двигуна, що використовується в цьому озброєнні — довга пряма труба, розширена на кінці. Натомість The Economist пов'язує назву із шумовими ефектами «Трембіти».

ЯКІ МОЖЛИВОСТІ РАКЕТИ «ТРЕМБІТА»

Ракету заправляють бензином

E92 або E95. На висоті від 30 до 200 метрів вона може бити на дистанцію близько 140 км. Влітку 2023 року телеканал France24 зробив матеріал про «Трембіту», в якому творці ракети розповіли про подвійне призначення української зброї. «Ракету «Трембіта» можна буде використовувати як дешеву хибну ціль, щоб подавити російські засоби протиповітряної оборони, вивівши їхні зенітні ракети, так і як ударний засіб», — розповів волонтер.

Ракети використовуватимуть як приманку. Щоб ворог точно на неї «клюнув» «Трембіта» має достатній Radar Cross-Section та помітний тепловий слід, щоб її могли побачити радары російської ППО, — пояснює Defence Express. Тобто українці хочуть, щоб ворог побачив наші ракети на радарі і був змушений реагувати на них, як на пріоритетну ціль для своїх ЗРК. У варіанті приманки ракета дешева (дешевша, ніж ЗРК ворога), тож збивати її дуже невигідно з економічного погляду, та виснажує протиповітряну оборону противника. Українцям дуже вигідно обмінювати «копійчану» ракету на дорогі постріли російських ППО. Залповий запуск від 20 таких ракет дозволить долати ППО про-

тивника та вражати цілі на достатній глибині. Конструктори також наголошують, що в бойовому варіанті ракети з боеголовками матимуть дорожчу електроніку, ніж у приманках, щоб точно вражати цілі. Йшлося про бойову частину у 20 кг з термобаричним або комбінованим зарядом уламково-фугасної дії. Така ракета здатна знищувати ворожі системи ППО, склади з боеприпасами та живу силу противника.

НЕДОЛІКИ РАКЕТИ «ТРЕМБІТА»

Авіаційний експерт Валерій Романенко припускає, що «Трембіта» може бути не стільки ракетаю, скільки ударним безпілотником. Висок швидкості, простий двигун і конструкцію він називає перевагами озброєння. Водночас Романенко вказує і на недоліки «Трембіти». За простоту конструкції доводиться платити дальністю польоту. Одним із головних мінусів Романенко називає велику витрату палива. «Якщо подивитись на фото зразка, там є вінглети, які можуть збільшити дальність на 5-7%. Але з погляду аеродинаміки з цієї конструкції вже вичавили все, що можна», — каже він. Ще одним недоліком експерт

вважає нестабільність роботи двигуна, в якому використовують камеру згоряння з вхідними клапанами та вихідне сопло. Паливо і повітря подаються періодично і цикли «запалювання-вибух» можуть призводити до тряски в польоті.

НОВА «ТРЕМБІТА», НАЦІЛЕНА НА МОСКВУ

Вже цього року «Трембіту» почнуть застосовувати для ударів по російських цілях. The Economist називає темпи роботи над ракетою дивовижними. «Щоб дійти так далеко, ентузіастам знадобилося лише півтора року — підвиг у сфері, де шлях від креслярської дошки до поля бою зазвичай займає багато років», — пише видання.

Паралельно ведуться роботи над розробкою нової, далекобійнішої модифікації ракети. The Telegraph пише, що ця версія має сягнути Москви, розташованої майже за 650 км від українського кордону. Зазвичай дальність ракети збільшують коштом зменшення її маси, в тому числі її бойової частини. Однак Валерій Романенко вважає, що в даному випадку це є недоцільним, адже у базовому варіанті БЧ і так невелика. «Тому скоріше потрібно збільшувати її масу. Якщо ми хочемо вражати підприємства, треба 50 кг, а краще більше», — зазначає експерт. Він вважає, що у «Трембіти» також може з'явитися проникна бойова частина для ураження захищених об'єктів або касетна для ударів по злітно-посадковим смугам, щоб ви-

водити з ладу аеродроми та знешкоджувати авіацію противника.

ЧИ ЗМОЖЕ «ТРЕМБІТА» ЗАМІНИТИ АТАСМС

Західні видання в один голос стверджують, що інтенсивна робота над розробкою української далекобійної ракети пов'язана з політичними змінами в США. У Києві поспішають розробити зброю, яку Україна зможе побудувати, оплатити та використовувати самостійно, адже побоюються припинення військової допомоги від Вашингтона після інавгурації Дональда Трампа. The Economist наголошує, що американських ракет АТАСМС (офіційний радіус дії 300 км) і британсько-французьких ракет Storm Shadow/SCALP (250+ км) Україна має в доволі обмеженій кількості. Тому Силам оборони доводиться здебільшого вражати цілі неподалік лінії фронту. Це дає Росії перевагу, бо агресори можуть діяти у відносній безпеці за кількадесят кілометрів від фронту. Разом із тим потрібно розуміти: навіть якщо доопрацьована «Трембіта» зможе бити по Москві, то вона все одно не може замінити таке елітне озброєння, як АТАСМС, Storm Shadow чи SCALP-EG.

Роман ЯВОРСЬКИЙ,
«ЕСПРЕСО», 11 січня 2025 року
(У скороченому вигляді. Повністю — за посиланням
<https://espreso.tv/poyasnuemomskva-pid-pritsilom-shcho-take-raketa-trembita-i-chi-zmozhe-ukraina-stvoriti-naydeshevshiy-dalekobiyinyi-snaryad-u-sviti>)

ООН звинувачує Росію у війні на виснаження проти України

Експерти ООН з прав людини звинуватили Росію у веденні війни на виснаження проти України і застосуванні політики масового знищення, щоб придушити дух нації. У звіті, опублікованому Управлінням Верховного комісара з прав людини (УВКПЛ) у середу, йдеться, що після вторгнення Росії в Україну майже три роки тому відбулася «небезпечна ескалація бойових дій, яка мала величезний руйнівний вплив на цивільне населення». Заступниця Верховного комісара ООН з прав людини Нада Аль-Нашід, яка представила звіт Раді ООН з прав людини в Женеві, повідомила 47 членам організації, що «вересень відзначився найбільшою кількістю жертв серед цивільного населення з липня 2022 року». Більшість жертв серед цивільного населення, за її словами, були спричинені «безжалючими атаками з використанням авіаційних плануючих бомб, ракет далекого радіусу дії та безпілотників, які сприяли вбивству близько 574 мирних жителів — це на 30% більше, ніж у попередньому році». «Російські бомбардування завдали шкоди цивільній інфраструктурі та послугам водопостачання, опалення та транспорту, включаючи чотири великі атаки на енергетичну інфраструктуру України з середини листопада», —

сказала вона. Звіт охоплює період з 1 вересня по 30 листопада 2024 року. У ньому зафіксовано триваючі грубі порушення міжнародного права прав людини та серйозні порушення гуманітарного права, «включно з можливими воєнними злочинами». «Ми глибоко стурбовані впливом на цивільне населення збільшення використання російських збройних сил протягом звітного періоду», — сказала Аль-Нашід. «Тільки в листопаді російські збройні сили запустили близько 2000 безпілотників далекого радіусу дії, вбивши десятки людей», — сказала вона. — Ми також стурбовані потенційним збільшенням використання протипіхотних наземних мін через загрозу, яку вони становлять для цивільного населення, як зараз, так і в майбутньому». У звіті задокументовано «достовірні свідчення» страт українських військовослужбовців, захоплених російськими збройними силами і зазначається, що «страсти без розгляду є воєнним злочином». УВКПЛ підтвердило розстріл 68 українських військовополонених, захоплених російськими збройними формуваннями. Офіс також підтвердив позасудові страти 170 цивільних осіб з моменту вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року в районах, контрольова-

них російськими збройними силами, включно з місцями несвободи. «Відповідальність за всі ці вбивства є важливою. Натомість панує майже повна безкарність», — каже Аль-Нашід. У звіті на 26 сторінках також задокументовано тортури військовополонених з боку російських та українських збройних сил і заявляється про «порушення міжнародного права». Однак у доповіді йдеться, що тортури та жорстоке поводження з військовополоненими з боку російських збройних сил є багатомірними, ніж із тими, кого захопили українські війська. Йдеться про «широко поширені та систематичні» катування українських військовополонених Росією, яких жорстоко били, катували електричним струмом, піддавали сексуальному насильству та іншим знущанням. Хоча російські військовополонені, яких утримувала Україна, також «піддавалися тортурам і жорстокому поводженню, від жорстокого побиття до сексуального насильства та нападу собак», у звіті зазначається, що жорстоке поводження відбувалося переважно в місцях транзиту до того, як вони потрапили до офіційних місць інтернування. «Звіт верховного комісара

розкриває жахливу реальність війни Росії проти прав людини та основних свобод в Україні», — заявила Філіпенко Євгенія, посолка України при ООН у Женеві. «Всередині зими Росія розрахувала удари по електромережах, системах водопостачання та теплоінфраструктурі. Вони залишили мільйони людей мерзнути у своїх домівках без електрики чи чистої води, — йдеться в заяві. «Це не непередбачені наслідки. Це навмисні акти терору, розраховані на поширення страждань, атаки проти найбільш вразливих верств населення та руйнування духу нації», — сказала вона.

Представник Росії в Раді різко розкритикував те, що він назвав «вибірковим характером і упередженістю псевдоголовного правозахисника ООН», який, за його словами, підготував звіт, у якому «лицемірно відбілював злочини» та численні порушення прав людини в Україні. «Якщо ви так відчайдушно хочете говорити про Росію, то вам варто написати про щоденні обстріли Донецька та Белгорода, про звірства українських бандитів і терористичні акти в Курську проти осель у різних регіонах Росії», — сказав Євген Устинов, перший радник Постійного представництва Російської Федерації в Женеві. Представник США не погодив-

ся з такою оцінкою, назвавши документ УВКПЛ про порушення та зловживання Росією проти України «зразковою». Наступного місяця сумна віха — три роки несправедливої та неспровокованої війни Росії в Україні», — сказала Мішель Тейлор, посолка США в Раді з прав людини ООН. «За ці три роки ми бачили, як російські сили скоюють воєнні злочини, а інші російські офіційні особи — злочини проти людяності», — сказала вона, додавши, що «Росія повинна відповісти за всі свої ганебні та незаконні дії».

Відтоді, як Росія вторглася в Україну в лютому 2022 року, за даними УВКПЛ, було вбито понад 12 300 мирних жителів, у тому числі понад 650 дітей, і понад 27 800 людей отримали поранення. Повідомляється, що понад 700 медичних установ і 1500 шкіл і коледжів були пошкоджені або зруйновані.

Ліза ШЛЕЙН,
сайт «Голос Америки»,
9 січня 2025 року (У скороченому вигляді. Повністю, з усіма світлинами, читайте за посиланням: <https://www.holosameriky.com/a/un-accuses-russia-of-waging-war-of-attrition-against-ukraine/7931084.html>)

Незгасні вогні
Квітки Івасюк

...Коли мій подих перехопить лихо,
і з горя не воскреснути самій,
тоді мою боротьбу вшанує тихо
незгасними вогнями берег мій...
(Квітка Івасюк "Берег")

В цьому місяці обірвалося життя вчительки, самобутньої поетеси і громадської діячки Людмили Барабаш. Вона підписувала свої твори як Соломія Гурч, Іванна Трепета, Либідь, Квітка Івасюк.

Народилась Людмила Барабаш 22 лютого 1949 року в селі Володимирівці Апостолівського (тепер – Криворізького) району Дніпропетровської області. Це були тривожні роки, – війна довго відлунувала в генах тих поколінь. І, на жаль, на схилі віку, їй довелося також застати війну, ще більш жорстоку...

Людмила Барабаш 50 років свого життєвого шляху провела в Ниві Трудовій Апостолівського району. Але не припиняла спілкування зі своїми друзями, однопдумцями, літераторами.

Педагог-філолог за фахом (закінчила Київський педагогічний інститут імені Горького, нині – Драгоманова), 20 років працювала вчителем української мови та літератури Нивотрудівської середньої школи. Вона вчила своїх учнів любити українське слово через поезію. Людмила Іванівна започаткувала і вела літературний

гурток, де учні виконували найкращі твори українських авторів, ставили сценки. Це була цікава діяльність – вона давала дітям можливість самовираження, прищеплювала смак до українського слова, привносила пошвавлення в шкільні будні.

В 1989-1990 роки Людмила Барабаш приєдналася до українського Руху, активно агітувала за незалежність України, роздавала листівки. Тоді ж стала керівником районної організації "Товариство української мови імені Т.Г. Шевченка", брала участь в патріотичних заходах, підтримувала зв'язок із криворізькою "Просвітою" тощо. Бути "поза політикою" вона не могла ніколи. Навіть у паспорті, в якому в кучмівські часи прибрали графу "національність", вона висловила свою громадянську позицію і підписалася "Українка".

Твори поетеси ще з її юності друкувались у районній, обласній та республіканській пресі, їх можна бачити і в інтернет-виданнях. Людмила Барабаш будувала свою поезію на традиціях народної пісенної творчості, а також

світової культурної спадщини, пов'язувала її з сучасною тематикою. Вона завжди керувалась історичною правдою і совістю, реагувала на події сьогодення, пропускаючи їх крізь призму почуттів та художнього бачення. Крім традиційної поезії, в доробку авторки є цикли рубаїв та хоку, цикл поезії в прозі «Миттєвості», також «Дума про Євромайдан» та поема «Нам скинула перо Жарптиця» про нинішню боротьбу України з московською навалю. Твори Людмили Барабаш пронизані любов'ю до України, трепетним ставленням до природи, вірністю високим ідеалам.

Незважаючи на важку хворобу, поетеса зберігала життєву і творчу активність до останніх днів. Свій вірш "Русь-Україна" вона озвучила незадовго до смерті... В цьому творі звучить віра у світле майбутнє України, її Перемогу. Але врешті-решт серце поетеси не витримало і зупинилося з 7 на 8 січня 2025 року... Вона залишила по собі добру пам'ять, понад сотню поетичних творів, двох дорослих синів і доньку, трьох онучок, яких так само навчила любити Україну.

РУСЬ-УКРАЇНА

Русь-Україна, Русь-Україна –
хліб золотий на полях.
Русь-Україна, Русь-Україна –
волі торований шлях.

Русь-Україна, Русь-Україна –
мова із вуст солов'я.
Русь-Україна, Русь-Україна –
Матір Пречиста твоя.

Русь-Україна, Русь-Україна –
Матір'ю дане ім'я!
Русь-Україна, Русь-Україна –
доля козацька твоя.

Русь-Україна, Русь-Україна –
кров'ю политий майдан...
Русь-Україна, Русь-Україна,
ворог твій – кожен тиран.

Русь-Україна, Русь-Україна
носить од Бога вінець.
Русь-Україна, Русь-Україна,
захист твій – меч-кладенець.

Русь-Україна, Русь-Україна –
то є свобода жива.
Русь-Україна, Русь-Україна –
ліктьї кусає москва.

Русь-Україна, Русь-Україна
вийшла з полону орди.
Русь-Україна, Русь-Україна
вільна повік, назавжди!

ЦЕ ЩАСТЯ

Це щастя. Ручка і папір
на мене ждуть.
Іду крізь світло мовчазної лампи.
Там не цілунки і не дифірамби –
робота моя там. І я рушаю в путь.

Як болісно щоночі мені йти
в твої обійми, бажане безсоння...
До серця доторкнулася долоня –
озвалася луною в ньому ти –

ти, творчості людської
світла мить!
Моє перо проймає одкровення,
яке дає і радість, і натхнення,
поезіє ясна, з тобою говорить...
(1990-і рр.)

ДЯКУЄМО родині Людмили БАРАБАШ за ці надані для публікації матеріали.

Сторінку підготувала
Олена МАКОВІЙ

РУСАЛЬНА ГОЙДАЛКА

Гойдалку зладнали мавки синьоокі
на моїй березі. Втратила я спокій.

Вигляну – на гулях мавки молодії.
Коси у них сяють, мов нічні надії.

Місяченько – човник! Хутко в нього сяду:
напряду я тиші, наведу я ладу...

Пальчики меткої гойдалки торкають –
смутики, наче пір'я в безвісті зникають.

І стаю я мавкою до півнів до третіх
на веселій гойдалці в зоряному леті...

З циклу «Миттєвості» (поезія в прозі):

СЕРДИТИЙ ВІТЕР

Наробив добра сивий вітер:
похилив пшениці у полі,
поколошкав свіжі покоси,
обтрусив садки молодильні
ще й гілками у вікна стукав:
– Ну які ви, людоньки, українці
– на язик міняєте мову!..

ВАСИЛЬКИ

Васильки, що од спеки намлїлись,
йдуть із поля в село до криниці.
Заглядають у наші ворота:
– Люди добрії, дайте напитись!
Я всміхнулася:
– Чудові гості!..
і несучи квітам воду іспити.
Напоїла всю спраглу сімейку
і стою, надивляючись цвітом...
Квітоньки зашарілись рум'яно
і од мене також не рушають.
...Полишились рости-процвітати
васильки біля нашої хати.

МЕДОВИЙ РАНОК

Сонце вже скапує медом.
У німбі солом'яного бриля
дивиться на мене
медовий ранок
і лагідно мовить:

– Прокидайся, доню, хушенько:
На травах роса уже збита.
Он липа, цвітом багата,
радіє бджолам, жінкам і дівчатам.
Не барися збирати щедроту літа.
Нарви й собі кошечок цвіту!

Усміхнений гість
В хаті моїй – хліб-сілі і квітка.
Сонце в господу заходить,
як брат до сестриці.
Пригощуй його, як великого гостя.
Гість устане із-за столу, усміхнеться...
І я зацвітаю нагідкою.

ГІЛОЧКА РОЖІ

Якось приніс мені ти
гілочку рожі, повну цвітом.
З тих пір не могла
з дива зійти:
народжувались одне за одним
наші діти.
А рожка пішла в землю
та й знов у доччиному саду вийшла.

* * * * *

На троянді – краплина роси.
Бачу в ній чисту вроду,
відчуваю небес прохолоду –
засторогу від грому й грози.

Не торкну крапельину роси:
хай відчує себе самоцвітом,
хай леліє над вранішнім світом
торжество неземної краси.

Літо, 2022 рік

Про живе і штучне в прозі і поезії

На цій сторінці – про те, що раніше побутувало зазвичай у творах з наукової фантастики. Однак тепер ця фантастика, хочеться нам того чи не хочеться, стала частиною реальності. Причому часом – надто дієвою: такою, що навіть збирається витіснити десь на узбіччя життя свого

творця: людину. А тому, мабуть, варто придивитися уважніше до цих процесів, до змін у житті людини в епоху перемін. Сьогодні до уваги наших читачів – два матеріали. Один – у формі суто інформативної прози, а інший – у формі художньо-поетичній.

Штучний інтелект у 2025-му: 7 головних трендів

У 2025 році вже не знайдеш людини, яка б не чула про штучний інтелект. До того ж більшість із нас уже користується перевагами генеративного ШІ. Однак штучний інтелект продовжує стрімко розвиватися в дуже різних сферах, переосмислюючи те, як ми взаємодіємо з технологіями і навколишнім середовищем загалом. Виділили 7 ключових трендів, на які варто звернути увагу

ГІПЕРПЕРСОНАЛІЗОВАНИЙ ШІ

Від індивідуальних навчальних платформ до персоналізованих медичних рекомендацій - системи штучного інтелекту тепер адаптуються в режимі реального часу до конкретних потреб людини. Яскравим прикладом використання такого ШІ є сфера електронної комерції. Amazon аналізує індивідуальні дані клієнтів, як-от минулі покупки, пошуковий запит, товари в кошику, щоб потім створювати для них персоналізовані рекомендації щодо продуктів.

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШІ ВСЮДИ

Інструменти генеративного ШІ більше не призначені лише для роботи з текстом. Вони революціонізують галузі, від створення контенту до дизайну продуктів. Такі Gen AI як ChatGPT, Claude, Gema3 підвищують продуктивність, дозволяючи компаніям у сфері моди, медіа та розваг швидко генерувати контент і створювати більш унікальні та якісні продукти, пристосовані до вподобань споживачів.

ШІ ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

ШІ відіграє все більшу роль у покращенні життя: від додатків, які надають емоційну підтримку, розпізнають ранні ознаки стресу або вигорання та рекомендують дієві рішення для покращення самопочуття, до систем, що виявляють хвороби на ранніх стадіях і пропонують персоналізоване лікування. До слова, минулого року під час Lviv Data Science Summer School одна з команди-переможців AIREST почала розробляти тест для виявлення ПТСР на основі ШІ. А згодом розробка тесту принесла перемогу на AI for Ukraine Recovery Hackathon.

РОЗВИТОК

АВТОНОМНИХ СИСТЕМ

Від безпілотних автомобілів до дронів і робототехніки - автономні системи на базі штучного інтелекту стають все більш надійними, ефективними і поширеними в таких галузях, як оборона, логістика, сільське господарство і транспорт. Для України це не просто тренд, а один з ключових аспектів у зміцненні обороноздатності й збереженні людських життів. Тому сподіваємось, що в новому році таких

технологій у нас ставатиме ще більше.

ШІ В ОСВІТІ

Штучний інтелект трансформує освіту. Зокрема, платформи на основі штучного інтелекту оцінюють індивідуальні потреби студентів, адаптуючи контент для оптимізації результатів навчання. Крім цього, ШІ полегшує роботу вчителям, дозволяючи автоматизувати такі завдання, як виставлення оцінок чи складання розкладу - а, отже, є більше часу зосередитись на самому навчанні та взаємодії зі студентами. У цьому році така тенденція лише зростатиме й охоплюватиме все більше країн.

ЕТИКА ТА РЕГУЛЮВАННЯ ШІ

Споживачі та бізнес вимагають більшої прозорості у прийнятті рішень щодо ШІ. І це цілком нормально. Тож, скоріш за все, у 2025 році ми станемо свідками широкого впровадження етичних основ ШІ, які мають забезпечити справедливість, інклюзивність та підзвітність. Деякі уряди вже стали на цей шлях. Наприклад, ЄС у минулому році прийняв перший Закон про штучний інтелект, мета якого мінімізувати ризики і захистити права людини. Цей нормативний акт матиме вирішальне значення для забезпечення відповідального використання ШІ, особливо в таких галузях, як охорона здоров'я та фінанси.

ОБРОБКА ПРИРОДНОЇ МОВИ (NLP) В МАСШТАБІ

Голосові та мовні моделі розвинулися настільки, що спілкування зі штучним інтелектом

нагадує розмову з довіреним радником. Найголовніше в цій природній комунікації те, що штучний інтелект враховує емоції, настрої, потреби людини. Тож багатомовні, емоційно-інтелектуальні асистенти заповнюють прогалини в освіті, роботі та глобальній комунікації. А ще люди останнім часом почали часто жартувати, що ШІ заміною їм психолога або ж репетитора з англійської.

DataXUCU (мережева освітня модель, яку пропонує факультет прикладних наук Українського католицького університету (УКУ), 16 січня 2025 року

https://www.facebook.com/DataXUCU/photos/%D1%83-%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96-%D0%B2%D0%B6%D0%B5-%D0%BD%D0%B5-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%88-%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D0%B1-%D0%BD%D0%B5-%D1%87%D1%83%D0%BB%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82-%D0%B4%D0%BE-%D1%82%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%B6-%D0%B1/1113748994094374/?_rdr

КАЗКА ПРО НЕБО, ЕКРАН І РУКИ

Всього буває у безкрайнім світі,
Бо він же – без початку, без кінця.
Тож будь-що буде будь-якої миті:
Чи із яйця, чи зовсім без яйця.

1.
Високе Небо всюди нависало,
Воно завжди на висоті було,
А тому геть про все на світі знало:
І про добро, і про таємне зло.

Та раптом там, внизу, щось заблищало,
Вмить спалахнуло світлом, зажило,
Затим до нього, вгору, запищало:
«Я – те, чого на світі не було!

А значить я тепер – найголовніший
Над цілим світом. Я – це голова.
А ще, крім цього, я – найвища криша.
Да, криша, а не дах, бо – світова!».

Хоч Небо бачило усі екрани,
Які до цього сяяли з землі
Або ж у космосі, чи крізь тумани
Світили маячками у імлі,

Але щоб так нахабно і затято!..
Та ще – і від такої дрібноти!.. –
Такого дива не могло й чекати
Бо захищало землю з висоти.

«Таких, як ти, у світі – не злічити, –
Пилиночка, ти – ще й не світлячок,
Бо той – живий. «Світити – значить
жити» –
Для нього правило й навек урок.

А ти – частинка приладу земного», –
Сказало Небо. Але знизу – знов:
«Я – це знання про все, я – простір Бога,
Його начало й вічна надлюбов!».

«Ого!.. Замовкни, лихо неприродне!
Понатворили люди дрібноти!..
Для них тепер – щоб гучно, грізно й модно,
Але все менше й менше доброти...».

Екран – своє: «Так все на світі – штучне,
Всього колись на світі не було.
Але ж тепер я – надновий підручник,
Я – надпрограма «Як здолати зло».

«Підручник – так. Але – не «над», це точно, –
Сказало Небо. – Ти – його чоло
Для Рук людини, для їх рухів точних.
Та й все в тобі – від них: що є й було.

Надактуально ж – як здолати пиху
(Основу зла, в якому й ти живеш),
Що розбухає у велике лихо:
Без краю, без кордонів і без меж!».

2.

Настала ніч і знову промайнула. –
І під Руками запищав Екран:
«Я – це майбутнє, а ви всі – минуле!
Я вас рішуче посилаю в бан!»

А Руки мовчки під високим Небом
Робили свою справу на землі,
Бо розуміли, що майбутнє треба
Вирошувати тихо і в теплі,

Під сонцем з неземної високості,
В його промінні (як усе живе)
Із усмішкою (не в потоках злості):
Як дивосвіт, як диво світове.

А небо з високості над Руками
Зіткло візерунки перемін
І те творіння теплим дощами
На землю надіслало навздогін

За свят-веселкою, яка постала
Високим саявом, світлом з висоти.
Щоб вирости у геть нове начало,
В нове майбутнє тихо прорости.

А звук з Екрану ті діяльні Руки
Прибрали тихо, щоб без зайвих слів
Він працював для всіх: в ім'я науки,
А не пищав про те, що сам хотів

Свобода слова – тільки для живого,
Що світ творить і в ньому – всі дива.
А штучний інтелект – то не від Бога,
Хоч він себе вже й богом назива.

Тож ним постійно треба керувати,
В руках тримати міцно і вести,
В гармонії з природою шукати
Шляхи в майбутнє і в нові світи.

Сергій ЗІНЧЕНКО

ВІД РЕДАКЦІЇ: ця казка-байка не тільки сподобалась організаторам міжнародного літературного конкурсу віршованої казки «КАЗКОВИЙ КАТРЕН» (на світліні), а ще й була опублікована у всеукраїнській антології поезії та прози «PANTHEON Найкращі»; презентація ж цієї антології відбулася у грудні минулого року в парламентській Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого.

